Željko Mirkov[*]

UDK: 343.1:343.211
BIBLID: 0352-3713 (2016); 32, (7-9): 60–74

NAČELO OPORTUNITETA KRIVIČNOG GONJENJA U TUŽILAČKOJ PRAKSI – OD PRIJEMA KRIVIČNE PRIJAVE DO REŠENJA O ODBAČAJU KRIVIČNE PRIJAVE

REZIME: Modaliteti načela oportuniteta krivičnog gonjena u odnosu na punoletne učinioce krivičnih dela (odlaganje krivičnog gonjenja i odbačaj krivične prijave usled stvarnog kajanja osumnjičenog) bili su predmet brojnih naučnih radova koji su se bavili pre svega teorijskim i normativnim aspektima ovog instituta krivičnog procesnog prava. Smatramo da je zbog sve većeg obima primene ovog načela nužno prikazati i njegov praktični – tužilački aspekt o kojem se u dosadašnjim radovima nije mnogo pisalo. Stoga, cilj rada je da javnosti prikaže rad javnog tužioca na predmetu u kojem se odlučio za primenu načela oportuniteta krivičnog gonjenja – od prijema krivične prijave do donošenja rešenja o njenom odbačaju. Rad takođe sadrži i obrasce tužilačkih akata koji su u vezi sa primenom načela oportuniteta

Ključne reči: *načelo oportuniteta, odlaganje krivičnog gonjenja, stvarno kajanje, praktični aspekti.*

Uvod

Načelo legaliteta krivičnog gonjenja predstavlja obavezu organa krivičnog gonjenja da vrši funkciju krivičnog gonjenja, čim su za to ispunjeni zakonom predviđeni uslovi[2]. U našem Zakoniku o krivičnom postupku,[3] načelo

[*] Msr, Osnovno javno tužilaštvo u Kikindi, e-mail: zeljko.mirkov@yahoo.com

[2] Cigler, S., (1995). Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu, str. 22-23.

[3] Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14. U daljem tekstu: ZKP.

61 str.

legaliteta krivičnog gonjenja je predviđeno odredbom čl. 6 st. 1 u kojoj se navodi da je javni tužilac dužan da preduzme krivično gonjenje kada postoje osnovi sumnje da je učinjeno krivično delo ili da je određeno lice učinilo krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti. Izuzeci od ovog načela su predviđeni u st. 3 istog člana, gde stoji da javni tužilac može odlučiti da odloži ili ne preduzme krivično gonjenje, pod uslovima propisanim ZKP-om. Iz navedenog proizlaze četiri bitne napomene. *Prvo*, nosilac obaveze krivičnog gonjenja je javni tužilac. *Drugo*, do ostvarivanja ove funkcije javnog tužioca dolazi u situacijama kada se za to steknu stvarni i pravni uslovi.[4] *Treće*, načelo legaliteta važi za krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti. I *četvrto*, ZKP predviđa i izuzetke od obaveze da se preduzme krivično gonjenje, iako su ispunjeni i stvarni i pravni uslovi. U postupku prema punoletnim učiniocima krivičnih dela ti izuzeci su predviđeni odredbama čl. 283 (odlaganje krivičnog gonjenja) i čl. 284 st. 3 (stvarno kajanje osumnjičenog, usled kojeg je sprečio nastupanje štete ili je štetu već nadoknadio, a javni tužilac proceni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično).[5]

Načelo oportuniteta je uvedeno u naše krivično procesno pravo tokom 2002. godine,[6] a iako je u početku postojala rezervisanost tužilaca u njegovoj primeni, vremenom je ono postalo jedan od glavnih instrumenata za eliminaciju manje opasnih krivičnih dela iz redovne procedure.[7] Radi se pre svega o krivičnim

[4] Stvarni uslov predstavlja postojanje osnova sumnje da je određeno lice izvršilo krivično delo za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, dok bi uslovi pravne prirode bili postojanje bitnih elemenata bića krivičnog dela i procesnih pretpostavki, kao i odsustvo nekih okolnosti koje isključuju krivično gonjenje (npr. ako je nastupila zastarelost ili je krivično delo obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem).

[5] Odstupanja od načela legaliteta postoje i u postupku prema maloletnim učiniocima krivičnih dela, ali ona nisu predmet ovog rada, pa iz tog razloga neće biti posebno obrađivana. O tome vidi: Brkić, S. (2013). Krivično procesno pravo II, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu, str. 258-260.

[6] Zakon o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku od 16. decembra 2002. godine, *Službeni list SRJ*, br. 68/2002.

[7] Na primer, opštinska javna tužilaštva u Mladenovcu, Obrenovcu i Lazarevcu u periodu od 01.01.2003. godine do 31.12.2007. godine nisu primenjivala institut odlaganja krivičnog gonjenja. (Kiurski, J. (2009). Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učiniocima krivičnih dela u: Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija" (Kaštel Ečka 12.03.2009. godine). U Opštinskom javnom tužilaštvu u Kikindi institut odlaganja krivičnog gonjenja nije uopšte primenjivan u periodu od 2003. godine do 2005. godine, što je prilikom redovne kontrole Republičkog javnog tužilaštva istaknuto kao propust, nakon čega se počelo sa njegovom primenom. Odbačaj krivične prijave usled stvarnog kajanja u ovom tužilaštvu je počeo da se primenjuje 2009. godine, tokom koje su po ovom osnovu odbačene svega dve krivične prijave. (Mirkov, Ž., (2012). Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, *Glasnik advokatske komore Vojovdine* 72 (7-8), str. 490, 494.)

delima koja ne predstavljaju toliko velik obima posla. Efikasno, ali i celishodno postupanje u ovim predmetima se može postići primenom načela oportuniteta. Preduslovi za to su poštovanje zakonskih uslova za njegovo sprovođenje i ograničavanje arbitrernosti tužioca u polju njegove diskrecione ocene kada donosi odluku da li u konkretnom slučaju ima osnova za primenu ovog načela.

Do sada je u više navrata u brojnim stručnim radovima načelo oportuniteta predstavljano kroz njegovu normativnu i teorijsku stranu – ono je analizirano kroz prizmu njegove zakonske regulative, argumente pro et contra njegovog uvođenja u naš sistem krivičnog postupka, predloga de lege ferenda, uporednopravnog prikaza i sl., ali se o njegovoj praktičnoj strani pisalo veoma malo. Na koji način tužilac postupa po prijemu krivične prijave i kako ceni da li će u konkretnom slučaju primeniti načelo oportuniteta? Koje kriterijume uzima u obzir prilikom odlučivanja? Da li i kod krivičnih dela kod kojih zakon načelno dozvoljava primenu ovog načela ipak postoje određena ograničenja? U kojoj formi osumnjičeni daje pristanak na primenu odlaganja krivičnog gonjenja i kako izgledaju tužilački akti koji se donose tokom primene načela oportuniteta? Na ova pitanja smo pokušali da damo odgovor u ovom radu.

Postupanje javnog tužioca po prijemu krivične prijave u postupku primene načela oportuniteta

Nakon što dobije krivičnu prijavu i razmotri okolnosti njenih navoda i ostalih spisa kojima raspolaže, javni tužilac ceni celishodnost primene načela oportuniteta krivičnog gonjenja, kroz dve vrste okolnosti: one koje se tiču izvršenog krivičnog dela i onih koje se odnose na ličnost osumnjičenog.

Prilikom donošenja odluke u tom pravcu, tužilac je pre svega vezan odredbom čl. 283 st. 1 ZKP, prema kojoj je odlaganje krivičnog gonjenja dozvoljeno samo za krivična dela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina. Ovde dolazi do izražaja diskreciono pravo tužioca da odloži pokretanje krivičnog postupka, pod uslovom da osumnjičeni prihvati da ispuni jednu ili više obaveza navedenih u čl. 283 st. 1 ZKP.[8] Ipak, i kod krivičnih dela kod kojih je zakonski dozvoljeno odlaganje krivičnog gonjenja postoje određena ograničenja. Na primer, prema uputstvu Republičkog

[8] Radi se o sledećim obavezama: 1) da otkloni štetnu posledicu nastalu izvršenjem krivičnog dela ili da naknadi pričinjenu štetu; 2) da na račun propisan za uplatu javnih prihoda uplati određeni novčani iznos, koji se koristi za humanitarne ili druge javne svrhe; 3) da obavi određeni društvenokorisni ili humanitarni rad; 4) da ispuni dospele obaveze izdržavanja; 5) da se podvrgne odvikavanju od alkohola ili opojnih droga; 6) da se podvrgne psihosocijalnom tretmanu radi otklanjanja uzroka nasilničkog ponašanja; 7) da izvrši obavezu ustanovljenu pravnosnažnom odlukom suda, odnosno poštuje ograničenje utvrđeno pravnosnažnom sudskom odlukom.

63 str.

javnog tužilaštva A br. 478/10 od 24.02.2011. godine, treba ispitati uslove za primenu čl. 283 ZKP u slučaju krivičnog dela neovlašćeno držanje opojnih droga iz čl. 246a Krivičnog zakonika,[9] ukoliko se radi o držanju opojne droge „marihuana“ u količini do 5 gr. Takođe, prema mišljenju Republičkog javnog tužilaštva od 26.11.2010. godine i kod krivičnog dela poreska utaja iz čl. 229, st. 1 KZ moguće je odlaganje krivičnog gonjenja, uz jedan uslov. Iako se radi o krivičnom delu čijom se kriminalizacijom štite privredni sistem i njegovo funkcionisanje, ima uslova za primenu načela oportuniteta, ali u slučajevima kada je naknadno izmirena poreska obaveza na koju se odnosi krivična prijava. Postojala je i dilema da li primenjivati odlaganje krivičnog gonjenja u slučajevima kada je odredbama KZ za određeno krivično delo pored sankcije, predviđena i neka od mera bezbednosti. Tako je prema stavu Apelacionog javnog tužilaštva u Novom Sadu, moguća primena odlaganja krivičnog gonjenja u slučaju krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu iz čl. 344a st. 1 KZ, iako je u st. 4 istog člana predviđeno obavezno izricanje mere bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama. Ukoliko osumnjičeni prihvati da uplati novčani iznos na račun propisan za uplatu javnih prihoda, krivična prijava se odbacuje, a mera bezbednosti se ne izriče.

Prilikom odlučivanja da li će primeniti načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, javni tužilac mora razmotriti još neke okolnosti koje se tiču krivičnog dela, pre svega način izvršenja krivičnog dela, visinu nastale štete, kao i da li se eventualno radi o nehatnom obliku krivičnog dela.

Pored navedenih okolnosti koje se tiču samog krivičnog dela, javni tužilac mora uzeti u obzir i ličnost osumnjičenog. U tom smislu, primena ovog načela je opravdana u situaciji kada se radi o neosuđivanim licima, pri čemu se poklanja pažnja i uzrastu osumnjičenog. Posebno je opravdano primeniti ovo načelo kod mladih izvršilaca krivičnih dela, čije je izvršenje više akt mladalačke nepromišljenosti, nego kriminalne volje. Izricanje makar i blage krivične sankcije u ovakvoj situaciji dovodi do obeležavanja učinioca krivičnog dela, što nije u svakoj situaciji celishodno, naročito ako se radi npr. o mladoj osobi, kojoj osuđivanost može u budućnosti predstavljati problem prilikom zaposlenja, putovanja ili o osobi kojoj nije svojstveno kriminalno ponašanje, ili je pak učinila neki nehatni oblik krivičnog dela.[10]

---

[9] Krivični zakonik Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 i 108/14. U daljem tekstu: KZ.

[10] Na ovaj način, može se reći da je načelo oportuniteta i u službi pravednosti, budući da omogućava različito tretiranje različitih slučajeva, što je zakonodavcu dostupno samo u ograničenoj meri. (Cigler, S., str. 61.)

64 str.

Zbog činjenice da se protiv lica u odnosu na koje se primeni načelo oportuniteta donosi rešenje o odbačaju krivične prijave i da se ova okolnost ne beleži u izvodu iz kaznene evidencije, postoji mogućnost da je određeno lice prema stanju u spisima predmeta neosuđivano, a da je prema njemu do tog momenta jednom ili više puta već primenjivano ovo načelo. Iz tog razloga Republičko javno tužilaštvo je od 1.1.2008. godine formiralo centralnu evidenciju lica prema kojima su primenjene odredbe čl. 236 i 237 prethodno važećeg ZKP[11], odnosno čl. 283 i čl. 284 st. 3 važećeg ZKP. Prema navedenom uputstvu, pre odluke o primeni jednog od modaliteta načela oportuniteta, javni tužilac treba da proveri da li prijavljeno lice prolazi kroz ovu evidenciju. Prema prijavljenom licu se ne može primeniti načelo oportuniteta ako je ta mera već dva puta primenjena za isto krivično delo. Ukoliko prijavljeni prolazi kroz evidenciju za neko drugo krivično delo, javni tužilac će prema svim okolnostima slučaja proceniti da li će primeniti ovo načelo.

Ukoliko po prijemu krivične prijave i razmatranja njenih navoda javni tužilac ne može oceniti da li su verovatni navodi krivične prijave ili podaci u prijavi ne pružaju dovoljno osnova za donošenje tužilačke odluke, može tražiti dodatne provere navoda krivične prijave.[12] Ukoliko proceni da bi u konkretnom slučaju bila celishodna primena načela oportuniteta, tužilac može provere delom usmeriti i na okolnosti koje bi se odnosile na to da li je osumnjičeni eventualno spreman da naknadi pričinjenu štetu ili tražiti od oštećenog da se precizno izjasni o nastupeloj šteti, kako bi taj podatak kasnije prezentovao osumnjičenom i ponudio mu da naknadi štetu oštećenom. U praksi se dešavalo da osumnjičeni već na zapisniku o saslušanju u prostorijama policijske stanice izjavi da je spreman da naknadi svaku štetu koju je prouzrokovao oštećenom, što u situaciji kada oštećeni opredeli tačan iznos štete, znatno olakšava posao tužiocu prilikom sprovođenja načela oportuniteta.

Izjava osumnjičenog o prihvatanju obaveze, naredba o odlaganju krivičnog gonjenja i rešenje o odbačaju krivične prijave (čl. 283 ZKP)

Kada javni tužilac oceni da je u konkretnom slučaju sa stanoviša javnog interesa opravdano primeniti postupak odlaganja krivičnog gonjenja, može

[11] Zakonik o krivičnom postupku SRJ, *Službeni list SRJ*, br. 70/2001, 68/2002 i *Službeni glasnik RS*, br. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07 i 72/09 i 76/10.

[12] Javni tužilac može: 1) sam prikupiti potrebne podatke; 2) pozivati građane, pod uslovima iz člana 288. st. 1. do 6. ZKP; 3) podneti zahtev državnim i drugim organima i pravnim licima da mu pruže potrebna obaveštenja. (član 282 ZKP.)

postupiti dvojako. Prvo, može uputiti poziv osumnjičenom u smislu odredbe čl. 283 ZKP i tada od njega samo uzeti izjavu da li prihvata odlaganje krivičnog gonjenja. Drugo, može pozvati osumnjičenog da u tom svojstvu najpre pruži svoju odbranu i nakon toga mu predočiti odredbe čl. 283 ZKP. U nastavku ćemo detaljnije dati prikaz obe situacije.

Kada osumnjičeni koji je pozvan u smislu odredbe čl. 283 ZKP pristupi u prostorije javnog tužilaštva, moraju mu se predočiti navodi krivične prijave, postupak odlaganja krivičnog gonjenja i jedna ili više obaveza čije se ispunjenje od njega traži i, na kraju, rok za ispunjenje obaveze. Prilikom davanja izjave, osumnjičeni se ne saslušava u smislu odredaba čl. 85-90 ZKP koja se odnose na saslušanje okrivljenog, pa se samim tim njegova izjava ne može smatrati dokazom u krivičnom postupku. Stoga smatramo nepotrebnim da se osumnjičeni tom prilikom izjašnjava na okolnosti navoda krivične prijave, jer je on u ovoj situaciji pozvan samo da bi se izjasnio da li prihvata ili ne prihvata ispunjenje mere koju traži javni tužilac. Ovo je ujedno i prednost i mana ovakvog pozivanja osumnjičenog. Prednost ovakvog pozivanja osumnjičenog je u tome što uzimanje njegove izjave iziskuje manje vremena, jer se osumnjičeni ne saslušava, već samo izjavljuje da li prihvata predlog tužioca. Sa druge strane, mana ovakvog postupanja je u tome što izjava osumnjičenog da prihvata odlaganje krivičnog gonjenja ne sadrži njegovu odbranu, pa eventualno neispunjenje obaveze osumnjičenog zahteva njegovo ponovno pozivanje, ali sada u smislu odredbe čl. 191 ZKP, što iziskuje dodatno vreme. Pri tome, u praksi je bilo slučajeva da osumnjičeni u međuvremenu promeni prebivalište ili napusti zemlju, što otežava dalje vođenje krivičnog postupka. Stoga, smatramo da je bolje rešenje da se okrivljeni odmah pozove u tom svojstvu i da mu se omogući da pruži svoju odbranu u smislu odredba ZKP, čime ona dobija svojstvo dokaza, pa da mu se tek onda u sklopu zapisnika o saslušanju okrivljenog ponudi jedna ili više mera za odlaganje krivičnog gonjenja. U toj situaciji, čak i kada okrivljeni ne ispuni svoju obavezu, javni tužilac može nastaviti sa izvođenjem drugih dokaznih radnji ili čak podneti optužni akt, ukoliko iskaz okrivljenog sadrži priznanje.

Iako ZKP ne sadrži odredbe koje od osumnjičenog traže da se u postupku odlaganja krivičnog gonjenja izjasni o krivici, u praksi je bilo slučajeva u kojima su osumnjičeni izričito zahtevali da se u izjavu unese da smatraju da nisu odgovorni za izvršenje krivičnog dela, ali da pristaju na meru koju je odredilo tužilaštvo. Razlozi koje su osumnjičeni navodili su da žele da se postupak što pre završi, da izbegnu dugo trajanje postupka, ponovni dolazak u tužilaštvo i eventualne troškove koji mogu nastati tokom trajanja postupka.

66 str.

Smatramo opravdanim da se u izjavu osumnjičenog, pored njegovih ličnih podataka unesu i podaci koji se odnose na njegove porodične prilike, kao i njegovu materijalnu situaciju, kako bi iznos određen za uplatu bio određen što pravičnije. U tom smislu, osumnjičenog treba pitati da li je oženjen, da li ima dece i kog su uzrasta, da li je zaposlen, koja su mu mesečna primanja, da li poseduje nešto od nepokretne imovine i sl.

Prilog 1. Primer izjave osumnjičenog u postupku odlaganja krivičnog gonjenja (čl. 283 st. 1 tač. 2 ZKP).

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO
U _
Broj: KT _
Dana: _

IZJAVA OSUMNJIČENOG

Dana _._._. godine, pristupio je po pozivu u ovo tužilaštvo osumnjičeni _ iz _ Ul. _ br. _, JMBG _ te nakon što je upoznat sa navodima krivične prijave PS _ KU br. _ podnete protiv njega, zbog krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289 st. 3 u vezi st. 1 Krivičnog zakonika, izvršenog na štetu oštećenih _ kao i sa odredbama čl. 283 ZKP-a da javni tužilac može da odloži krivično gonjenje ukoliko osumnjičeni, prihvati da uplati određeni novčani iznos na račun propisan za uplatu javnih prihoda koji se koristi za humanitarne ili druge javne svrhe, izjavljuje:

„Upoznat sam sa navodima krivične prijave i postupkom odlaganja krivičnog gonjenja. Zaposlen sam u DOO _ i ostvarujem mesečnu zaradu od _ dinara.

Prihvatam da uplatim novčani iznos od _ dinara u roku od _ meseca u korist _ na br. žiro-računa _. Obavezujem se da dokaze o izvršenoj obavezi dostavim tužilaštvu, nakon čega će krivična prijava protiv mene biti odbačena.“

Osumnjičenom je predočeno da će u slučaju izvršenja obaveze u roku krivična prijava biti odbačena, a da će u suprotnom protiv njega će biti nastavljen redovan krivični postupak.

67 str.

OSUMNJIČENI **ZAMENIK JAVNOG TUŽIOCA**

Nakon što osumnjičeni prihvati jednu ili više obaveza, javni tužilac donosi naredbu o odlaganju krivičnog gonjenja, koja treba da sadrži pravnu kvalifikaciju krivičnog dela, jednu ili više obaveza koju je osumnjičeni prihvatio da izvrši i rok u kojem će prijavljeni postupiti po nalogu javnog tužioca, s tim da taj rok prema odredbi čl. 283 st. 2 ZKP ne može biti duži od godnu dana.[13]

Prilog 2. Primer naredbe o odlaganju krivičnog gonjenja.

Autonomna Pokrajina Vojvodina
OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO
U _
Broj: KT _
Dana: _

Na osnovu čl. 283 st. 1 tač. 2 ZKP-a, donosim

N A R E D B U

ODLAŽE SE krivično gonjenje osumnjičenog _ (od oca _) _ iz _, Ul. _ br. _, JMBG _ po krivičnoj prijavi PS __ KU br. __/_, zbog krivičnog dela ugrožavanje bezbednosti javnog saobraćaja iz čl. 289 st. 3 u vezi sa st. 1 Krivičnog zakonika, izvršenog na štetu oštećenog _ iz _.

Nalaže se osumnjičenom da uplati novčani iznos od _ dinara na račun br. _ (svrha: prihodi od oportuniteta u krivičnom postupku) u roku od _ meseca od dana prijema ove naredbe.

Ako osumnjičeni prihvaćenu obavezu ne izvrši u ostavljenom roku, protiv njega će biti nastavljen dalji postupak.

Ukoliko osumnjičeni prihvaćenu obavezu izvrši u roku od _ meseca od dana prijema ove naredbe, krivična prijava će u smislu čl. 283 st. 3 ZKP-a biti odbačena.

Dokaz o izvršenoj uplati potrebno je dostaviti na adresu _ javnog tužilaštva u _, Ul. _ br. _.

ZAMENIK JAVNOG TUŽIOCA

[13] Očigledna je namera zakonodavca da podstiče primenu odlaganja krivičnog gonjenja, s obzirom na to da je produžio maksimalni rok u kojm osumnjičeni može da ispuni obavezu. Prema rešenju ZKP-a iz 2001. godine, maksimalni rok za ispunjenje obaveze je iznosio 6 meseci. Vidi čl. 283 st. 2 ZKP iz 2011. godine i čl. 236 st. 3 ZKP iz 2001. godine.

68 str.

Ukoliko prijavljeno lice u datom roku izvrši sve preuzete obaveze i o tome donese dokaz koji se prilaže u spis (na primer uplatnice koje dokazuju da je uplatio iznos na koji se obavezao), javni tužilac će rešenjem odbaciti krivičnu prijavu.[14]Rešenje o odbačaju krivične prijave treba da sadrži pravnu kvalifikaciju krivičnog dela, opis činjeničnog stanja, obavezu koju je osumnjičeni izvršio i obrazloženje. Izreka rešenja o odbacivanju krivične prijave trebalo bi da sadrži činjenični opis krivičnog dela kako bi na nesumnjiv način bio određen identitet krivičnog događaja na koji se prijava odnosi[15], čime bi osumnjičeni bio zaštićen od mogućeg pokušaja oštećenog da za isti događaj podnese novu krivičnu prijavu. U praksi se ovo pokazalo naročito korisnim kod krivičnog dela nedavanje izdržavanja iz čl. 195 KZ, gde je sa jedne strane potrebno tačno utvrditi u kojem periodu nisu plaćene dospele obaveze izdržavanja, a sa druge, sprečiti da u slučaju podnošenja nove krivčne prijave za drugi vremenski period, osumnjičeni po dva puta plati izdržavanje za određene mesece. Takođe, činjenični opis kritičnog događaja u rešenju o odbačaju krivične prijave je od koristi i oštećenom, na primer, kada osiguravajućoj kući postavlja zahtev za naknadu štete zbog povreda koje je pretrpeo u saobraćajnoj nezgodi koju je prouzrokovao osumnjičeni.

Kada osumnjičeni u roku izvrši određenu obavezu i javni tužilac donese rešenje o odbačaju krivične prijave, oštećeni nema pravo da u smislu odredbe čl. 51 st. 2 ZKP podnese prigovor neposredno višem javnom tužiocu, a svoj imovinskopravni zahtev može da ostvari u parničnom postupku.

Prilog 3. Primer rešenja o odbačaju krivične prijave.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO
U _
Broj: KT _
Dana: _._._. godine
K I K I N D A

Na osnovu čl. 383 st. 3 ZKP-a, d o n o s i m

[14] Ilić, G. et al., (2008). Javnotužilački priručnik, Beograd, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, str. 115.

[15] Ilić, G. et al., (2009). Javnotužilački priručnik, Beograd, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, str. 116.

69 str.

R E Š E NJ E

Krivična prijava PU _ br. KU _ od dana _._._. godine podneta protiv _ iz _ Ul. _ br. _, JMBG _;

ŠTO JE:

Dana _._._. godine, oko 07,00 časova u _, sposoban da shvati značaj svog dela i da upravlja svojim postupcima, protivno odredbi čl. 47 st. 4 Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima, upravljao vozilom marke „Fiat“ reg. oznake KI _, kolovozom Ul. Sime Šolaje, iz pravca Ul. omladinska ka Ul. Nikole Tesle, a kada je došao do raskrsnice sa Ul. srpskih ratnika, nije zaustavio svoje vozilo i ustupio prvenstvo prolaza biciklu kojim je upravljala oštećena _, krećući se Ul. srpskih ratnika koja je saobraćajnim znakom označena kao ulica sa pravom prvenstva prolaza, iz pravca Ul. Ive Lole Ribara ka Ul. Sime Šolaje, iako je bio svestan da ovakvom nepropisnom vožnjom može ugroziti javni saobraćaj i izazvati opasnost za život i telo ljudi, ali je olako držao da do toga neće doći, usled čega je u raskrsnici došlo do udara prednjeg dela putničkog vozila u levu bočnu stranu bicikla, kojom prilikom je oštećena zadobila lake telesne povrede u vidu nagnječenja poglavine i lica, istegnuća vrata i nagnječenja leve potkolenice i stopala, a bio je svestan i da je njegovo delo zabranjeno,

- čime je izvršio krivično delo UGROŽAVANJE JAVNOG SAOBRAĆAJA iz čl. 289 st. 3 u vezi sa st. 1 Krivičnog zakonika;

ODBACUJE SE jer je osumnjičeni izvršio obavezu iz čl. 283 st. 1 tač. 2 ZKP-a, naloženu naredbom ovog tužilaštva br. KT _ od dana _._._. godine.

O b r a z l o ž e nj e

Krivičnom prijavom PU _ br. _ osumnjičenom __ je stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela ugrožavanje javnog saobraćaja iz čl. 289 st. 3 u vezi sa st. 1 Krivičnog zakonika, za koje je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine.

U smislu čl. 283 st. 1 tač. 2 ZKP-a, nakon izjave osumnjičenog o prihvatanju obaveze, osumnjičenom je dat rok od __ meseca da uplati novčani iznos od _ dinara u korist _.

Po proteku roka, tužilaštvo je obavešteno da je obaveza ispunjena, i to tako što je osumnjičeni dana _._._. godine dostavio obrazac naloga za uplatu navedenog novčanog iznosa.

Oštećeni ima pravo da svoj imovinskopravni zahtev ostvari u parničnom postupku.

70 str.

ZAMENIK JAVNOG TUŽIOCA

Odbačaj krivične prijave usled stvarnog kajanja osumnjičenog

Drugo bitno odstupanje od načela legaliteta predstavlja ovlašćenje javnog tužioca da, u slučaju krivičnih dela za koja je propisana kazna zatvora do tri godine, ne preduzme krivično gonjenje, a da pri tome ne sprovodi postupak odlaganja krivičnog gonjenja, već da, ceneći držanje osumnjičenog nakon izvršenog krivičnog dela, kao i druge okolnosti slučaja, odbaci krivičnu prijavu. Ovaj slučaj odstupanja od načela legaliteta se temelji na reparaciji oštećenom, uz ponašanje osumnjičenog koje ukazuje da vođenje krivičnog postupka ne bi bilo svrsishodno (pravično), što takođe predstavlja neophodnost ispunjenja određenih uslova od strane osumnjičenog, pri čemu je po logici stvari, u ovom zakonskom rešenju akcenat na stvarnom kajanju osumnjičenog.[16]

Odredbom čl. 284 st. 3 ZKP predviđeni su uslovi koji kumulativno moraju biti ispunjeni da bi javni tužilac mogao da odbaci krivičnu prijavu. Potrebno je: 1) da se radi o krivičnom delu za koje se može izreći novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine; 2) da je osumnjičeni pokazao stvarno kajanje; 3) da je usled takvog kajanja sprečio nastupanje štete ili je štetu u potpunosti već naknadio i 4) da javni tužilac proceni da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično.

Rešenje o odbačaju krivične prijave treba da sadržu uvod, izreku, pravni osnov i obrazloženje. Izreka rešenja o odbačaju krivične prijave treba da sadrži činjenični opis i pravnu kvalifikaciju krivičnog dela. U obrazloženju ovog rešenja, pri oceni ispunjenosti uslova za primenu načela oportuniteta, treba posebno ukazati na to zašto izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično[17] (dati pravnu ocenu činjenica i dokaza), s obzirom na to da su izrazi „stvarno kajanje“, „pravično“ i „okolnosti slučaja“ neodređeni i kao takvi podložni tumačenju, pa ih je potrebno dobro obrazložiti.

U praksi je bilo slučajeva da odmah uz krivičnu prijavu bude dostavljen dokaz da je osumnjičeni nadoknadio štetu prouzrokovanu krivičnim delom, na primer, u vidu uplatnice da je izmirio dospele obaveze izdržavanja ili da je oštećenom nadoknadio štetu na ime oduzetih predmeta krivičnog dela. U toj situaciji ispunjen je jedan od uslova za odbačaj krivične prijave, a javni tužilac će ceniti ostale okolnosti slučaja. Prilikom procene postojanja ispunjenosti ostalih uslova, izraz „stvarno kajanje“ se može posmatrati, na primer, u svetlu

[16] Škulić, M., (2011), Krivično procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 55.

[17] Ilić, G. et al., (2008). Javnotužilački priručnik, str. 116.

71 str.

proteka vremena od izvršenja krivčnog dela, pa do naknade štete.[18] U obzir treba uzeti i visinu nadoknađene štete, jer je bilo slučajeva da je osumnjičeni u vrlo kratkom roku nadoknadio štetu u većem iznosu, što pokazuje odnos osumnjičenog prema tom delu.[19] Da li je izricanje krivične sankcije u konkretnom slučaju pravično, javni tužilac će ceniti u svetlu već navedenih činjenica, ali i ranije osuđivanosti osumnjičenog, njegovih godina, njegove materijalne i porodične situacije.

Prilog 4. Primer rešenja o odbačaju krivične prijave usled stvarnog kajanja osumnjičenog.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
OSNOVNO JAVNO TUŽILAŠTVO
U _
Broj: KT __
Dana: _._._. godine
K I K I N D A

Na osnovu čl. 284 st. 3 ZKP-a, d o n o s i m

R E Š E NJ E

Krivična prijava PS _ br. KU _/_ od dana _._._. godine podneta protiv 1) __ iz, Ul. __ br. __, JMBG __ i 2) __ iz __, Ul. __ br. _, JMBG __;

ŠTO SU:

Dana _._._. godine u _, sposobni da shvate značaj svog dela i da upravljaju svojim postupcima, zajedno i po prethodnom dogovoru, traktorom kojim je upravljao __, reg. oznaka _, na koji je bila pridodata prikolica, došli do imanja zv. "Pivara", vlasništvo oštećenog DOO "_", gde su zajedno oduzeli i prisvojili ukupno 600 komada polovnih cigala, ukupne vrednosti 4.000,00

[18] Na primer, u jednom predmetu osumnjičeni je priznao navode krivične prijave i prilikom prvog saslušanja dana 29.06.2016. priložio je dokaz da je na ime obaveze izdržavanja već platio iznos od 26.000,00 dinara, a dana 01.07.2016. godine dostavio je dokaz da je na ime ove obaveze uplatio i preostali iznos od 20.910,00 dinara, što sve ukupno iznosi 46.910,00 dinara, čime je u roku od svega tri dana u potpunosti izmirio dospele obaveze izdržavanja.

[19] Na primer, osumnjičeni je u kratkom roku u potpunosti naknadio štetu na ime neovlašćeno utrošene električne energije u iznosu od 64.815,10 dinara.

72 str.

dinara, u nameri da njihovim prisvajanjem pribave sebi protivpravnu imovinsku korist, pri čemu su bili svesni svoga dela i hteli njegovo izvršenje, a bili su svesni i da je njihovo delo zabranjeno,

- čime su izvršili krivično delo SITNA KRAĐA iz čl. 210 st. 1 Krivičnog zakonika;

ODBACUJE SE jer su osumnjičeni usled stvarnog kajanja u potpunosti nadoknadili štetu oštećenom DOO "_".

O b r a z l o ž e nj e

Prema navodima krivične prijave PS Čoka KU _/_, osumnjičeni su dana _._._. godine u _, zajedno i po prethodnom dogovru, traktorom kojim je upravljao _, reg. oznaka _, na koji je bila pridodata prikolica, došli do imanja zv. "Pivara", vlasništvo oštećenog DOO "_", gde su zajedno oduzeli i prisvojili ukupno 600 komada polovnih cigala, ukupne vrednosti 4.000,00 dinara, u nameri da njihovim prisvajanjem pribave sebi protivpravnu imovinsku korist.

Iz spisa predmeta proističe da je pričinjena šteta u iznosu od 4.000,00 dinara u potpunosti nadoknađena oštećenom DOO "__", što proizlazi iz priložene uplatnice od dana 18.02.2016. godine, kao i izjave __, radnika oštećenog privrednog društva.

Za krivično delo sitna krađa iz čl. 210 st. 1 Krivičnog zakonika predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do 6 meseci, a osumnjičeni su u potpunosti naknadili štetu oštećenom DOO "__" i to odmah nakon jednog dana od dana izvršenja krivičnog dela, pa smatram da su ovakvim ponašanjem izrazili stvarno kajanje zbog učinjenog krivičnog dela. Imajući u vidu da su osumnjičeni do sada neouđivani, kao i činjenicu da su u kratkom roku naknadili pričinjenu štetu, smatram i da izricanje krivične sankcije ne bi bilo pravično.

Imajući u vidu izneto, smatram da su se ispunili svi uslovi iz čl. 284 st. 3 ZKP-a, te da je krivičnu prijavu protiv valjalo odbaciti.

PRAVNA POUKA:

Protiv ovog rešenja nije dozvoljena žalba

ZAMENIK JAVNOG TUŽIOCA

73 str.

Zaključak – ukratko o značaju načela oportuniteta krivičnog gonjenja

Kako je bezuslovno izricanje kazne u krivičnom postupku odavno prestalo da bude cilj, čime je napuštena apsolutna teorija o svrsi kazne, a samim tim i neograničena primena načela legaliteta krivičnog gonjenja, limitirana je primena materijalnog krivičnog prava prema svakom učiniocu krivičnog dela. Primenom načela oportuniteta krivičnog gonjenja, kao mehanizma kojim je na samom startu moguće eliminisati bagatelna krivična dela iz redovne sudske procedure, postiže se racionalizacija krivičnog postupka, kao i brže funkcionisanje pravosudnog sistema uopšte. Tako se na brz i efikasan način „skreće“ od redovnog postupka zbog krivičnih dela koja ne povređuju u većoj meri javni interes. Bez načela oportuniteta krivičnog gonjenja teško je zamisliti moderan krivični postupak. Iako predstavlja diverzionu formu rešavanja krivičnih postupaka, ostvaruje sve funkcije koje se postižu vođenjem redovnog postupka. Na brz i efikasan način se ostvaruje specijalna i generalna prevencija, vrši se reparacija oštećenom, pojedine mere imaju penalni karakter, a izbegava se stigmatizacija krivične osuđivanosti. Sa druge strane, određivanjem pojedinih mera i uz mogućnost njihovog kombinovanja, korist može imati i šira društvena zajednica. Sve ovo ukazuje na nužnost primene načela oportuniteta krivičnog gonjenja i njegove sve veće primene u praksi rada javnih tužilaštava, a u cilju ubrzanja i pojednostavljenja funkcionisanja pravosudnog sistema.

Željko Mirkov
MA, The Basic public prosecution in Kikinda

THE PRINCIPLE OF OPPORTUNITY OF PROSECUTION IN THE PROSECUTOR'S PRACTICE – FROM RECEIVING A CRIMINAL COMPLAINT TO ITS DISMISSAL

A b s t r a c t

Modalities of the principle of opportunity of prosecution in relation to adult offenders (deferring of a criminal prosecution and dismissing a criminal complaint due to a genuine remorse of a suspect) were a subject of many scientific papers which dealt with the theoretical and normative aspects of this institute of the criminal procedural law. According to the author’s opinion,

due to the increased application of this principle, it is necessary to present its practical – a prosecutorial aspect which hasn't been written about in many papers so far. Therefore, the aim of this paper is to show the work of a public prosecutor on a particular case where the principle of opportunity of prosecution is applied – from the moment of receiving a criminal complaint to the moment when the decision for its dismissal has been made. The paper is also consisted of prosecutorial documents which are related to the application of the principle of opportunity.

Key words: *the principle of opportunity, deferring a criminal prosecution, genuine remorse, practical aspects.*

Literatura

1. Brkić, S., (2013). Krivično procesno pravo II, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu
2. Cigler, S., (1995). Načelo legaliteta i oportuniteta krivičnog gonjenja, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu
3. Ilić, G. et al., (2008). Javnotužilački priručnik, Beograd, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije
4. Ilić, G. et al., (2009). Javnotužilački priručnik, Beograd, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije
5. Kiurski, J., (2009). Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja u postupku prema punoletnim učiniocima krivičnih dela u: Materijal sa edukativnog treninga „Oportunitet krivičnog gonjenja kao instrument efikasnosti krivičnog postupka i izricanja alternativnih krivičnih sankcija" (Kaštel Ečka 12.03.2009. godine)
6. Krivični zakonik Republike Srbije, *Službeni glasnik RS*, br. 85/05, 88/05, 107/05, 72/09, 111/09, 121/12, 104/13 i 108/14
7. Mirkov, Ž., (2012). Načelo oportuniteta krivičnog gonjenja, *Glasnik advokatske komore Vojovdine* 72 (7-8)
8. Škulić, M., (2011), Krivično procesno pravo, Beograd, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu
9. Zakonik o krivičnom postupku SRJ, *Službeni list SRJ*, br. 70/01, 68/02 i *Službeni glasnik RS*, br. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07 i 72/09 i 76/10
10. Zakonik o krivičnom postupku, *Službeni glasnik RS*, br. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 i 55/14.